

1903 ápr. 4

Rákosi Viktor felszólalása a monarchia nagyhatalmi a militarista politikájáról és a nemzetiségi elszakadási törekvésekről az újonclétszám megállapításáról szóló törvényjavaslat vitájában¹

T. képviselőház! Én parafrázírozom Bismarcknak egy mondását, amikor azt mondom, hogy azért a nagyhatalmi politikáért egyetlen egy Mollináry-baka csontjainak épségét sem vagyok hajlandó kockáztatni. (*Élénk tetszés és helyeslés a szélsőbaloldalon.*) Micsoda óriási feladatok várnak reánk, amikre sohasem kerülhet a sor, mert pénzünknek a javát elviszi a hadsereg. Itt van az erdélyi kérdés, amelytől Magyarország fennállása függ. Ezt egy szegényes székely-akcióval megoldani nem lehet (*Úgy van! Úgy van! a szélsőbaloldalon!*) Itt van az alföldi szociális kérdés, a nagybirtokok parcellázása a földéhes nép számára, az öntözőcsatornák, amelyekkel az Alföldet Európa veteményes kertjévé lehetne tenni. Ott van, hogy többet ne mondjak, az ingyeniskoláztatás, az ingyenorvos, az ingyenpatika a népnek. (*Úgy van! Úgy van! a szélsőbaloldalon.*) Ott van az új földtehermentesítés konverziója, a földbirtokok nagy adósságainak konvertálása. Ott van a szanatóriumok építése országszerte a tüdőbetegek számára, lelenházak építése országszerte az elveszett gyenge életek megmentésére, mert ha a gyermekek 45%-a nem pusztulna el öt éves kora előtt, és ha a tüdővész nem pusztítana el 50 000 embert évenként a lakosságból, akkor semmi szükség sem volna az újonclétszám felemelésére, mert ott volna az újoncanyag magától. (*Úgy van! Úgy van! a szélsőbaloldalon.*) Csak meg kell menteni. Ott van még a földadó leszállítása, a kisipar talpra állítása, a gyári iparnak felvirágoztatása. Egy 50 éves program ez erős és bátor emberek számára. (*Úgy van! Úgy van! a szélsőbaloldalon.*) És minderről szó sincs. E helyett féltetve mindent, előállunk az újoncok szaporításával és a katonai költségek emelésével. (*Úgy van! Úgy van! a szélsőbaloldalon.*)

Olyan szerencsétlen turisták vagyunk mi, t. képviselőház, akik évtizedek óta igyekszünk feljutni a napsütötte csúcokra, a kultúra tiszta levegőjére, és nem vagyunk képesek; mindig a sötét völgyben, erdőkben úttalanul bolyongunk, és sohasem tudunk felkapaszkodni. (*Úgy van! Úgy van! a szélsőbaloldalon.*) Így megy tönkre az ország! Tacitus tollára méltó kép volna megírni a mai állapotot. Elcsendesedett műhelyek, félüzemre redukált gyárak, a felvidéki falvak ledeszkázott ablakú házaikkal, asszonyok, gyermekek sápadt és éhező serege nem dolgozik, mert nincsen fizikai ereje hozzá, de egész nap a postahivatal körül ólálkodik, és az amerikai pénzt lesi. (*Úgy van! Úgy van! a szélsőbaloldalon.*) Innen újoncot nemigen fog kapni a miniszter úr, sőt munkáskezet sem a földbirtokos, és ezért a földbirtokos is tönkre megy. És itt az az abnormis helyzet áll be, hogy a vidéken már nem lehet elég munkáskezet kapni a mezei munkára, Budapesten pedig a gyáripari munkásoknak nem tudnak munkát adni. (*Úgy van! Úgy van! a szélsőbaloldalon.*)

És ilyen sanyarú helyzetben mikor mint Bánk bán mondja: „Bármerre járunk, jajt és panaszt hallunk”, nekünk nincs sürgősebb teendőnk, mint az újonclétszámot felemelni, és a katonai költségeket fokozni! (*Mozgás a szélsőbaloldalon.*) Igazán csodálatos egy ország vagyunk mi. A külső ellenségek ellen fegyverbe állítjuk a nemzetet, ellenben a belső ellenségek ellen teljesen szervezetlenek vagyunk. (*Úgy van! Úgy van! a szélsőbaloldalon.*) Csodálatos dolgokat látunk, ha végignézzük az országban. Itt van cseh-tót barátkozás. A csehek már megcsinálták a szent Vencel koronájának a birodalmát Szent István koronájának a mintájára — mert ők per analogiam dolgoznak —, és abba a mappába az egész tót felföldet beillesztették.

¹ Közli: Képv. Napló, 1901—1906, XIV. 208—209. 1.

Vészi József: Tegnap helyeselték Veszeloyszkyknak!

Rákosi Viktor: E tervezetnek első lépése a cseh takarékpénztárak működése a felsővidéken, amelyek pénzügyileg előkészítik az egységet és kultúráilag a cseh-tót egységet akarják előmozdítani. *(Igaz! Úgy van! a szélsőbaloldalon.)*

Hogy az oláhság körében mi történik, arról is van sok adatom, de nem akarok róla beszélni. Tény, hogy az oláh nemzetiségi egyházakhoz a kormány hozzá nem férhet, hogy ott mit történik, nem ellenőrizheti, sem nem ellenőrizheti a kultuszminiszter az iskolákat. Az allddeutsch propagandáról a napokban jelent meg egy érdekes füzet. Bülow nagyon becsületesen, nyíltan és bátran nyilatkozik ott, de ő sem tehet arról, hogy háta mögött és akarata ellenére — felteszem róla — mik történnek az allddeutsch táborban.

Katonailag az ország nagyon jól van szervezve, ismétlem, de a belső ellenség ellen teljesen szervezetlen. *(Igaz! Úgy van! a szélsőbaloldalon.)* Ennek illusztrálására néhány adatot leszek bátor felolvasni. *(Halljuk! Halljuk! a szélsőbaloldalon.)*

Alapul veszem a tavalyi költségvetést és a tavalyi delegációt. *(Halljuk! Halljuk! a szélsőbaloldalon.)* Tavaly a kormány az összes kultúrai kiadásokra 38 millió koronát irányzott elő. Ebben foglaltatnak az összes fő- közép- és elemi iskolák, egyházak segítése, továbbá művészet, tudomány és irodalom istápolása. Ezzel szemben a delegáció elé terjesztett költségvetésben a hadügyminiszter tavaly 38 millió koronát követelt tarackokra és hegyi útegekre. Ebből reánk körülbelül 13 millió korona jut. Ebből pedig nagyon szépen megkezdhetnők négy új egyetem építését. *(Igaz! Úgy van! a szélsőbaloldalon.)* Csinálhatnánk tíz új klinikai kórházat. Felállíthatnánk még egyszer annyi állami népiskolát, mint a mennyivel most rendelkezünk.

Még két számot akarok említeni. A tavalyi állami költségvetésnek közegészségügyi rovatában 4000 koronás tételt találunk. Mit gondolnak mire? Tüdőbetegek segítésére. *(Mozgás a szélsőbaloldalon.)* A tüdővész ellen való védekezésre 4000 korona van beállítva a tavalyi költségvetésbe. A tarackokra szükséges költségekből hat szanatóriumot lehetne építeni, amelyben sok ezer embert menthetnének meg az államnak, vagyis az adóhivatalnak és a hadseregnek. *(Igaz! Úgy van! a szélsőbaloldalon.)* Ilyen a magyar állam költségvetése, t. ház, ily ringyrongy 4000 koronás tételekből áll. *(Zaj Halljuk! Halljuk! a szélsőbaloldalon. Elnök csenget.)*

Most pedig ezzel szemben lesz szerencsém a delegáció elé terjesztett tételeket bemutatni. *(Halljuk! Halljuk! a szélsőbaloldalon.)*

Új táboriágyú-rendszerre célzó kísérletek folytatása, hitelfolytatás 500 000 korona. *(Mozgás a szélsőbaloldalon.)* Különös tengerészeti kiadások, — nem hajókra, nem fegyverkezésre, nem is ellátásra, 450 549 korona. A Radecky-hajó pótlására — új hajó — 9 millió korona összes szükséglet; első részlet 76 000 korona.

Ezekből, t. ház, mindenki láthatja, hogy mi a szánktól megvonjuk a falatot, hogy a hadsereget és a haditengerészetet tápláljuk. *(Igaz! Úgy van! a szélsőbaloldalon). . .*

C

1903 máj. 13

Tomasics Miklós felszólalása a horvát kérdésben az újonclétszám megállapításáról szóló törvényjavaslat tárgyalásakor¹

T. ház! *(Halljuk! Halljuk!)* A kiküldendő kvótabizottság tárgyában nem tartanám szükségesnek szót emelni, ha a t. ellenzéknek egynéhány tagja ez alkalmat nem használta volna fel arra, hogy Horvátország viszonyait és a mostani zavargásokat szóba hozza. Miután én ennek szóbahozatalát a zavargásokkal szemben egészen természetesnek találom, úgy hiszem,

¹ Közli: Képv. Napló, 1901—1906, XV. 391—397. 1.